

สารเคมี

ป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสัตว์คงค้าง คืออะไร

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์คงค้าง
หรือ obsolete pesticides

คือสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์
ที่ไม่ใช้แล้วและ/หรือเสื่อมสภาพ

ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
ที่สังเคราะห์ขึ้นมา ได้แก่ สารกำจัดแมลง

สารกำจัดวัชพืช สารกำจัดโรคพืช และสารอื่นๆ

เช่น สารกำจัดหนู สารกำจัดหอย

สารกำจัดไรและไส้เดือนฝอย เป็นต้น

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

ศูนย์ประสานงาน
อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ
กรมควบคุมมลพิษ

UNEP

เราจะทราบว่าเป็นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสัตว์ค้ำงค้ำงได้อย่างไร

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ค้ำงค้ำงมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ทุกชนิดทั้งที่อยู่ในรูปสารเข้มข้น (technical grade) หรือสูตรผสมสำเร็จรูป (formulation) ที่หมดอายุการใช้งานแล้ว (ประมาณ 2 ปีขึ้นไปนับจากวันที่ผลิตหรือโดยการตรวจวิเคราะห์)

2. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ทางราชการห้ามใช้แล้วหรือเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

3. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เสื่อมคุณภาพไม่ใช้แล้ว และต้องการกำจัดทำลาย

4. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ไม่สามารถจำแนกชนิดของสารเคมีได้

5. ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้แล้ว

รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่ปนเปื้อนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์

6. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ฝังกลบ รวมถึงภาชนะบรรจุสารเคมี

7. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมปริมาณมาก และมีปริมาณความเข้มข้นเกินค่ามาตรฐาน

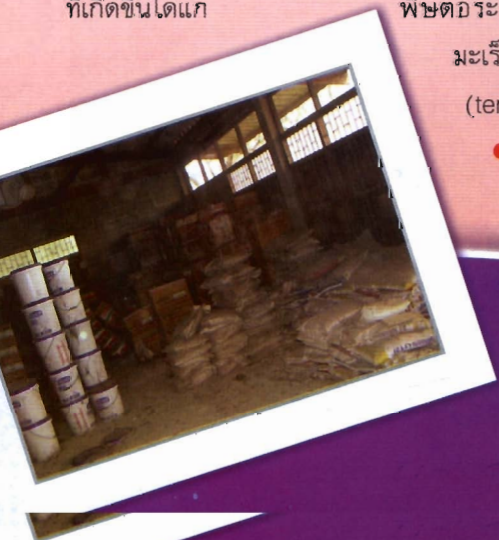

อันตรายจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ค้ำงค้ำง

● ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยจากการได้รับสัมผัสสารเคมีเข้าสู่ร่างกายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความเป็นพิษขึ้นอยู่กับชนิดความเข้มข้นและระยะเวลาที่ร่างกายได้รับอันตรายดังกล่าว อาจเกิดขึ้นในลักษณะเฉียบพลันคือในขนาดได้รับเพียงครั้งเดียวหรือภายในระยะสั้นทำให้เกิดพิษขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นหลังจากได้รับสารเคมีเป็นเวลานาน คือเกิดพิษสะสมแบบเรื้อรัง ลักษณะของพิษที่เกิดขึ้นได้แก่

พิษต่อระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์ ผิวหนัง ก่อให้เกิด มะเร็ง ก่อกลายพันธุ์ (mutation) ความผิดปกติในทารก (teratogenic) และเป็นพิษต่ออวัยวะสำคัญของร่างกาย

● ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหากมีการหกรั่วไหลแพร่กระจายในสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการสารเคมีที่ไม่ถูกต้อง โดยการทิ้งในแหล่งน้ำหรือทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอย จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่เฝ้าระวังเป็นพิเศษ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นวัตถุอันตราย มีการตกค้างในดินน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำธรรมชาติ และถ่ายทอดไปยังสิ่งมีชีวิต และเกิดพิษสะสมเป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์ได้

ทำอย่างไร เพื่อลดความเสี่ยง ต่อการได้รับสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสัตว์คั้ง ?

ถ้าคุณเป็นบุคคลที่มีลักษณะการทำงานที่มีโอกาสสัมผัสกับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสัตว์คั้ง คุณควรจะสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคล เช่น ชุดป้องกัน ถุงมือ แวนตา เป็นต้น และหลังจากเลิกงานแล้วต้องทำความสะอาดร่างกายให้สะอาด

ภาครัฐทำอะไรบ้างเพื่อปกป้อง สุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันภาครัฐได้ประกาศให้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ หรือวัตถุอันตรายทางการเกษตรจำนวน 96 ชนิด เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 กล่าวคือ ห้ามผลิต ห้ามนำเข้า ห้ามส่งออก และห้ามมีไว้ในครอบครองตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ประเทศไทย ได้ให้สัตยาบัน ในอนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานเมื่อเดือนมกราคม 2548 ทั้งนี้ ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ กล่าวคือ เลิกใช้สารเคมีทางการเกษตรกลุ่มสารมลพิษที่ตกค้าง

ยาวนาน (Persistent Organic Pollutants) หรือเรียกว่าสาร POPs จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ aldrin, chlordane, DDT, dieldrin, endrin, heptachlor, mirex และ toxaphene อย่างเด็ดขาด และจัดการกับสารเคมีคั้งดังกล่าวอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการต่อไป

กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการจัดทำทำเนียบสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์คั้งเบื้องต้นเมื่อปี พ.ศ. 2547-2548 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน เพื่อนำผลที่ได้จากการจัดทำทำเนียบดังกล่าวไปประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติ

เพื่อการจัดการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ต่อไป การแก้ไขปัญหาในระยะยาว คือ การกำจัดทำลายสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์คั้งที่ไม่ใช่แล้วและ/หรือที่เสื่อมสภาพอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อป้องกันไม่ให้สารเหล่านั้นปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

แนวทางปฏิบัติในการจัดเก็บ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ คงค้างที่หมดสภาพการใช้งาน

1. จัดทำทำเนียบ
หรือบัญชีรายการสารเคมี
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์
คงค้างที่หมดสภาพการใช้งาน
ทุกชนิดที่เก็บไว้ในโกดัง
และจัดทำแผนผังแสดง
สารเคมีที่เก็บในโกดัง โดย

- กำหนดหมายเลข

ของแต่ละพื้นที่

- แสดงตำแหน่ง ปริมาณสารเคมีที่จัดเก็บ
- แสดงตำแหน่งของอุปกรณ์ฉุกเฉิน อุปกรณ์ผจญเพลิง รวมทั้งเส้นทางหนีไฟ
- ติดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจน
- แผนผังนี้ต้องทำการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยตลอดเวลา
- บัญชีรายการสารเคมี และตำแหน่งที่เก็บสารเคมีในโกดัง ต้องทำการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. ภาชนะที่ใช้บรรจุสารเคมีทุกชนิดต้องมีฉลากติดอยู่เพื่อป้องกันความผิดพลาด
จากการจัดการกับสารเคมีที่ไม่ทราบชนิด

3. การจัดเรียงสารอันตรายต้องไม่สูงเกิน 3 เมตรยกเว้นกรณีการจัดเก็บที่มีชั้นวาง
(rack) เพื่อป้องกันการรับน้ำหนักที่มากเกินไป และควรมีระบบระบายอากาศที่เหมาะสม

4. จัดสภาพสารเคมีให้เป็นระเบียบโดยแยกเก็บสารเคมีต่างประเภทออกจากกัน
เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดเพลิงไหม้ และการปนเปื้อนของสารเคมีที่เข้ากันไม่ได้ ซึ่งอาจเกิด
ปฏิกิริยารุนแรงและทำความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ รวมทั้งเพื่อมิให้เกิดความยุ่งยาก

หากจะต้องกำจัดด้วยวิธีต่างกัน
ส่วนภาชนะที่รองรับนั้นต้องมี
สภาพแข็งแรงและปิดมิดชิดเพื่อ
มิให้มีการรั่วไหล

5. ของเหลวไวไฟและ
แก๊สต้องเก็บไว้นอกอาคาร
และควรมีรั้วกันโดยรอบ

6. จัดหาข้อมูลความ
ปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมี
(Material Safety Data Sheet)

สำหรับสารเคมีทุกชนิดที่เก็บไว้ในโกดัง และติดประกาศให้พนักงานที่เกี่ยวข้องทราบ

7. ตรวจเช็คภาชนะบรรจุสารเคมีเป็นประจำถ้าพบว่ามีรอยรั่ว หรือชำรุดจนอาจมีการรั่วไหลได้จะต้องเปลี่ยนภาชนะบรรจุใหม่และติดฉลากบนภาชนะ

8. กรณีสารเคมีหกหล่น/รั่วไหล ให้แยกกันบริเวณที่มีการหกหล่นหรือรั่วไหลทันที ส่วนระยะที่ควรแยกกันนั้นขึ้นอยู่กับชนิดสารเคมี โดยทั่วไปกำหนดให้มีการแยกกันบริเวณที่มีการหกหรือรั่วไหลอย่างน้อย 25-50 เมตรโดยรอบ ค้นหาสารเคมีที่หกหล่น และรั่วไหล นั้นว่าเป็นสารชนิดใด โดยอาจดูได้จากทำเนียบการเก็บสารเคมีและดำเนินการจัดการสารเคมี โดยดูจากข้อมูลด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมีและนำไปกำจัดหรือทำลายตามที่กำหนดไว้ในฉลากหรือกำจัดถูกหลักวิชาการต่อไป

9. จัดให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

- อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เช่น เสื้อผ้าชุดปฏิบัติงาน ถุงมือ รองเท้า หมวก หน้ากากป้องกันพิษตามชนิดของสารเคมี และแว่นตาตามความจำเป็น
- อุปกรณ์ปฐมพยาบาล
- วัสดุที่มีคุณสมบัติดูดซับ เช่น ทราย ขี้เลื่อยหรือวัสดุอื่นตามที่กำหนด
- ถังดับเพลิง เป็นต้น

กรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสามารถติดต่อ.....

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย

กรมควบคุมมลพิษ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เลขที่ 92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0 2298 2457 โทรสาร 0 2298 2425

Email: dbase.c@pcd.go.th หรือดูข้อมูลได้ที่.....

<http://www.pcd.go.th> หรือ <http://pops.pcd.go.th>